

תערוכת רבותינו נשיאינו

שבספריית אגודת חסידי חב"ד
אהל יוסף יצחק – ליובאוויטש

לכל אחד מהאדמו"רים מוקדש ארון ראווה אחד,
שבו מוצגים הפריטים הכי נדירים וקדושים מאדמו"ר זה, השמורים בארכיון:
דפוס הראשון של ספריהם, כתבי-יד-קדשם, חפצים, תמונות וציורים שלהם.

שעות הפתיחה:

ימים ראשון-חמישי: בין השעות 12:00-5:00
יום –ששי וערב חג: בין השעות 12:00-2:00

חוברת הדרכה

יוצא לאור על ידי

ספריית אגודת חסידי חב"ד - אהל יוסף יצחק - ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין נ.י.

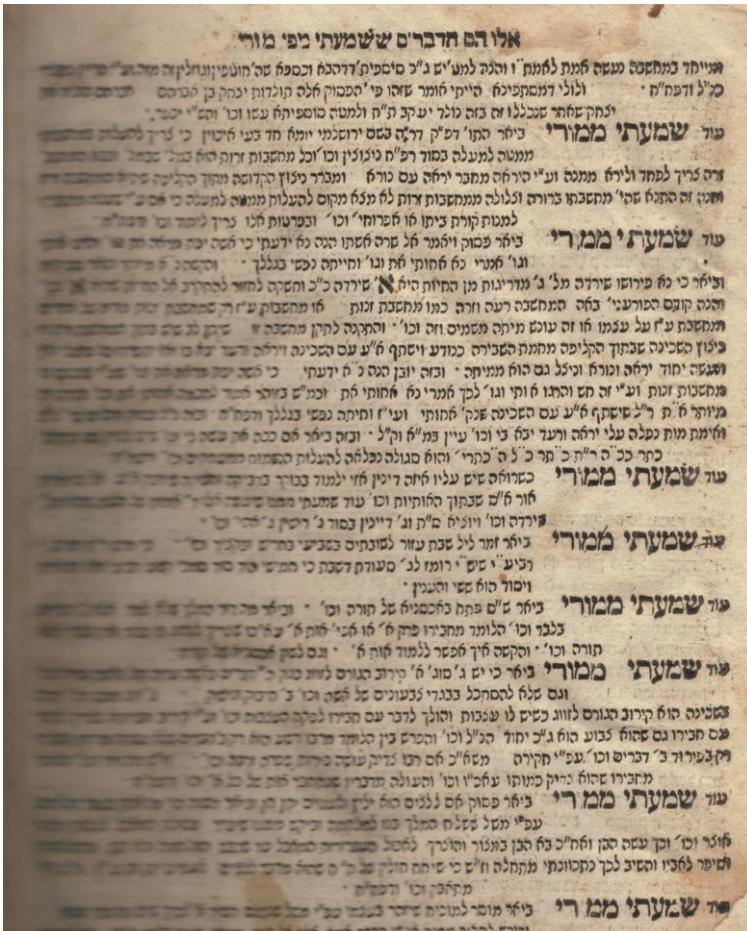
שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים ושבע לבריאה

הבעל שם טוב

רבי ישראל בעל שם טוב

אצל הבעל שם טוב הי' סדור כתב-יד, עם כוונת האריז"ל, אשר ציווה לסופר שלו להעתיק עבורו. בו רשמו תלמידיו את שמותיהם לזכרון לפניו בעת התפלה. הסדור שמור בארכיון הספריה, וצילומם מוצג לפנינו.

1. סדור הבעל שם טוב, עם בקשות התלמידים.

אחד מגדולי תלמידי הבעש"ט, הי' הרב הקדוש רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה, בעל הספרים תולדות יעקב יוסף, בן פורת יוסף, צפנת פענח. בספריו אלו הוא מצטט מאות תורות ששמע מהבעל שם טוב – "שמעתי ממורי". והם הם שלושת ספרי החסידות הראשונים שבאו בדפוס, אשר בהם מצוטטים מדברי הבעל שם טוב.

2. תולדות יעקב יוסף, קארעץ תקמ"מ.

3. בן פורת יוסף, קארעץ תקמ"א.

4. צפנת פענח, קארעץ תקמ"ב.

בתקופת ראשית התקרבותו של בעל התולדות יעקב יוסף, כתב אליו הבעל שם טוב אגרת הדרכה, לעבוד את ה' מתוך שמחה של מצוה, ושלא להרבות בתעניות. האגרת שמורה בארכיון הספריה, ותצלומה מוצג לפנינו.

5. אגרת הבעל שם טוב אל בעל התולדות יעקב יוסף.

הספר העיקרי של ליקוט תורות של הבעל שם טוב, הוא הספר "כתר שם טוב", שנדפס בשני חלקים.

6. כתר שם טוב ח"א: זאלקווא תקנ"ד.

7. חלק שני: זאלקווא תקנ"ה.

הבעל שם טוב נסתלק בחג השבועות תקכ"ו. ובמשך שני הדורות הבאים, ליקטו תלמידיו מסיפוריו. הסיפורים נדפסו אחר כך בספר "שבחי הבעל שם טוב", שנדפס בהוצאות רבות, משנת תקע"ה ואילך. לא ידועים כיום העתקות בכתב-יד של החיבור הזה; מלבד עותק אחד, שנכתב לפני ההדפסה הראשונה של הספר, ועם איזה הוספות ושינויים. הוא נשמר בארכיון הספריה, ומוצג לפנינו.

8. שבחי בעל שם טוב, כתב יד 1203.

הרב המגיד ממעזריטש

רבי דובער ממעזריטש

הרב המגיד הקדוש, רבי דובער ממעזריטש, נסתלק בי"ט כסלו תקל"ג. ובמשך שמונה השנים הבאות, ליקטו תלמידיו מתורותיו, שנדפסו בספר "מגיד דבריו ליעקב". הספר נדפס מספר פעמים, זה אחר זה, מתחיל משנת תקמ"א. לפנינו מוצגות שלושת ההוצאות הראשונות.

9. מגיד דבריו ליעקב, קארעץ תקמ"א.

10. מגיד דבריו ליעקב, קארעץ תקמ"ד.

11. מגיד דבריו ליעקב, לבוב תקנ"ב.

תלמידו הצעיר רבינו הזקן בעל התניא, נסע אליו בהיותו בן עשרים, כדי ללמוד את יסודות תורות ודרכי החסידות, כמסופר בכת"ק שלפנינו: "שבהיותי בן עשרים שנה בערך, במשך זמן שהייתי בויטעפסק, נסעתי משם למעזריטש, והתחלתי שם ללמוד קבלה אצל הרב מ' בער זלה"ה".

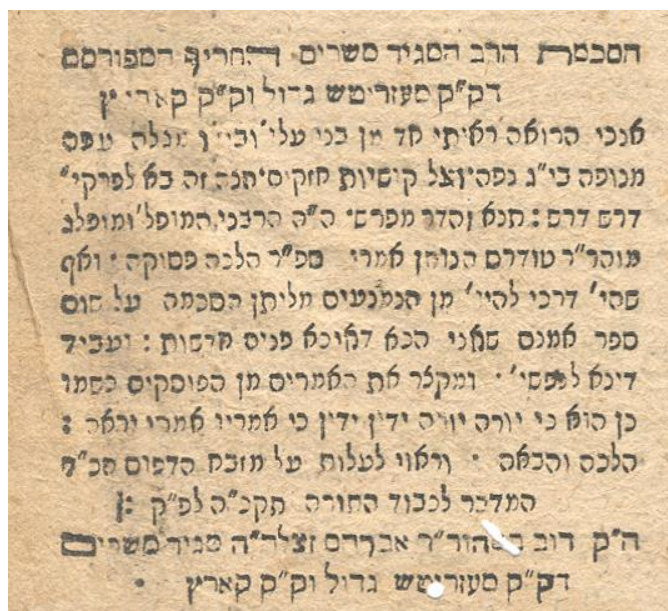
12. תצלום כתב-יד-קודש אדמו"ר הזקן, אודות נסיעתו ללמוד את הרב המגיד ממעזריטש.

במקביל לזה למד אצל הרב המגיד ממעזריטש, גם תורת ההלכה. כמסופר בכת"ק שלפנינו: "פלפול זה, אם די בהסרת הדלדולים במקום יציאת ובלית הסירכא לחודיה, היה בקיץ תקל"ב, בהיותי בבית אדמו"ר רבינו הגדול הגאון המפורסם מה"ר דובערוש נ"ע בק"ק ראוונא, והסכימה דעתו הקדושה דדי בכך".

13. תצלום כתב-יד-קודש אדמו"ר הזקן, אודות לימוד ההלכה אצל הרב המגיד ממעזריטש.

יוקר עריכת מסקנות ההלכה, מודגשת בהסכמה היחידה שנתן הרב המגיד ממעזריטש, לספר שכולל את תמצית ומסקנות ההלכות: "ואף שהי' דרכי להיות מן הנמנעים מליתן הסכמה על שום ספר, אמנם שאני הכא, דאיכא פנים חדשות, ועביד דינא לנפשי', ומקצר את האמרים מן הפוסקים".

14. הלכה פסוקה, טורקא תקכ"ה, עם הסכמת הרב המגיד ממעזריטש.

כשראה הרב המגיד אצל רבינו הזקן, את עומק הבנתו בהלכה, בחר בו והפציר בו, לערוך את השלחן ערוך שלו, כאמור בהקדמת בני הגאון המחבר: "ויבחר בכבוד אדונינו אבינו מורינו ורבינו ז"ל, אשר בו בזמנו היה מלא וגדוש מים התלמוד והפוסקים, והפציר בו עד בוש, ואמר לו אין נבון וחכם כמוך לירד לעומקה של הלכה, לעשות מלאכה זו מלאכת הקודש, להוציא לאור תמצית ופנימיות טעמי ההלכות".

כ"ק אדמו"ר הזקן

רבי שניאור זלמן מלאדי

ספר היסוד של תורת חסידות חב"ד, שחיבר רבינו הזקן, הוא ספר התניא. לפנינו מוצגת ההוצאה הראשונה של ספר התניא, שהתחילה הדפסתו באלול תקנ"ו, והסתיימה בכ' כסלו תקנ"ז, אז נוסף לוח התיקון קצר לתניא, כפי שאפשר לראות בשני העותקים של הספר המוצגים לפנינו.

15. תניא, סלאוויטא תקנ"ז.

גוף כתב-ידו-הקדושה של רבינו הזקן מספר התניא והשלחן ערוך שלו לא הגיעו לידינו, הם נשרפו בשריפה הגדולה שפרצה בלאדי בשנת תק"ע. מלבד החלק השלישי של ספר התניא, שהיא אגרת התשובה. אחרי שהועתקה על ידי כ"ק אדמו"ר האמצעי, הוגהה שוב על ידי רבינו הזקן, ומוצגת לפנינו.

16. אגרת התשובה מוגהת בכתב-יד-קודש, כת"י 1018.

כבר לפני כן, הדפיס רבינו אחדים מחיבוריו בהלכה. אחד מהם הוא "הלכות תלמוד תורה", שנדפס בשנת תקנ"ד.

17. הלכות תלמוד תורה, שקלאו תקנ"ד.

כן הדפיס רבינו הזקן בעצמו את סדור התפלה שלו, עם פסקי הסדור. מקובל הי' לשער, אשר הסדור הזה נדפס לראשונה בשנת תקס"ג. אמנם לפנינו מוצג שריד של הדפסה מוקדמת יותר. אשר בו מופיעים אחדים מפסקי הסדור במהדורה מוקדמת יותר, מאשר נדפס בסדורים.

18. שריד סידור מההוצאות הקדומות של סדור רבינו הזקן.

בכל מהדורה של הסדור, הי' רבינו מוסיף ומתקן בפסקי הסדור. לפנינו מוצג דף מהלכות תפילין שבסדור, בהעתק כת"ק אחיו של רבינו, הרה"ק מהרי"ל מיאנאוויטש, מוגה בכת"ק רבינו הזקן.

19. פסקי הסדור, מוגה בכת"ק.

את הדרושים שהי' אומר רבינו הזקן, היו רושמים אחיו ובניו ואחדים מהחסידים. לפעמים הי' רבינו בעצמו מגיה ומוסיף ב"הנחות" אלו. מוצג לפנינו הדרוש וארא, מוגה בכת"ק.

20. דרוש וארא, מוגה בכת"ק

לפעמים הי' רבינו הזקן רושם הגהותיו על גליונות הספרים שאצלו. כמה מהגהות אלו מועתקות בספרי כ"ק נכדו אדמו"ר ה"צמח צדק"; אלא שגם ספרים אלו היו למאכולת אש. ספר אחד עם הגהותיו על הגליון נשאר לפליטה, ומוצג לפנינו.

21. שו"ת מהרי"ק, עם הגהות כתי"ק על הגליון.

תואר פניו הקדושים נדפס לראשונה בשנת תרמ"ט, עם חתימת הצייר גלצ'בסקי. למטה כמה שורות בעברית וברוסית, בחתימת המו"ל ר' שמרי' שניאורסאהן וז. ש"ץ.

22. תואר פני קדשו, ההדפסה הראשונה בשנת תרמ"ט.

23. ציור פני קדשו, מאותיות ספרו התניא.

כ"ק אדמו"ר האמצעי

רבי דובער מליובאוויטש

שנות נשיאותו של כ"ק אדמו"ר האמצעי היו 15, משנת תקע"ג עד להסתלקותו בט' כסלו תקפ"ח. בשנים הראשונות לנשיאותו, תקע"ד-ו, התעסק כ"ק אדמו"ר האמצעי בהוצאה לאור של ספרי כ"ק אביו אדמו"ר הזקן. התניא עם אגרת הקודש, השלחן ערוך, הסידור עם דא"ח ובאורי הזהר. אחר כך התחיל להדפיס את התורות שלו, שהי' אומר וכותב. ומאז, במשך שנות נשיאותו הבאות, הדפיס כמעט כל שנה ספר אחד או שנים.

24. שער התשובה והתפלה, שקלאו תקע"ז.

25. דרך חיים ותוכחת מוסר השכל, קאפוסט תקע"ט.

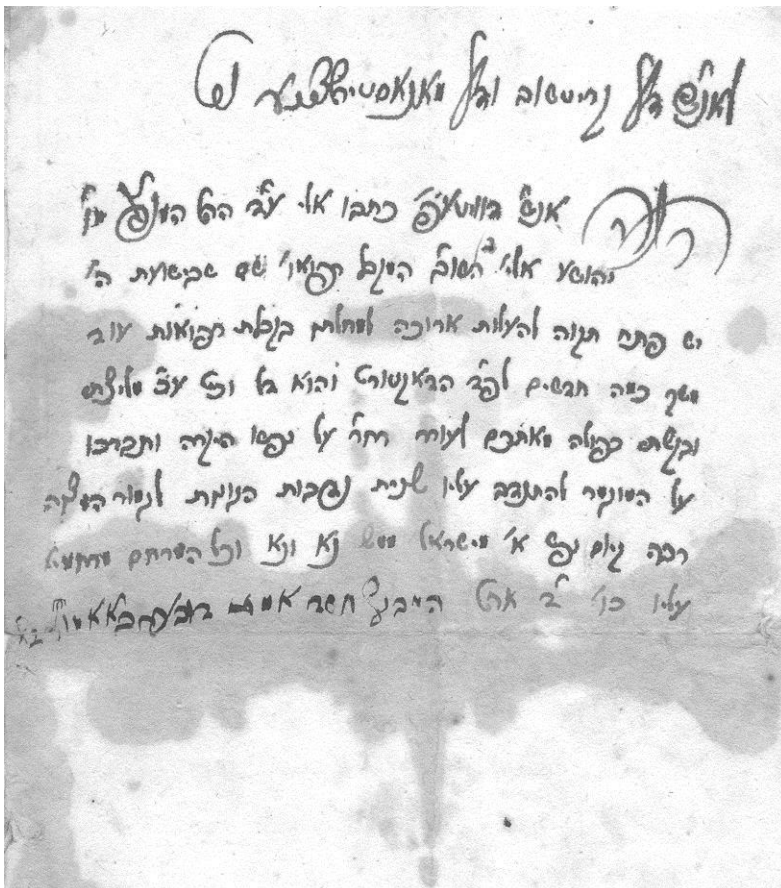
26. נר מצוה ותורה אור, קאפוסט תק"פ.

27. אמרי בינה, קאפוסט תקפ"א.

28. עטרת ראש, קאפוסט תקפ"א.

29. שערי אורה, קאפוסט תקפ"ב.

30. תורת חיים, קאפוסט תקפ"ו.

חלק מהתורות שכתב, נשמר בגוף כתב יד קדשו.

כבר בשנות נשיאותו הראשונות של רבינו הזקן הי' רושם את התורות שהי' שומע מאביו, וכך המשיך במשך כל השנים הבאות. לפנינו מוצגים שני כרכי "הנחות" שכתב בשנים הראשונות, בתקופת לאזניא. כרך אחד "הנחות" שכתב בשנת תקס"ז, בתקופת לאדי. וכרך אחד מדרושי עצמו, פירוש המלות.

31. ספר וזכרתי, כתי"ק 2237.

32. להבין ההגהה בלקו"א, כתי"ק 1161.

33. הנחות מאמרי תקס"ז 1196.

34. פירוש המלות, כתי"ק 1197.

גם מוצגת לפנינו:

35. אגרת בחתימת יד קדשו.

כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק"

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש

כבר בשנותיו הצעירות, התחיל כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" לרשום הנחות מהדרושים שהי' שומע מכ"ק זקנו, אדמו"ר הזקן. לפנינו מוצג כתי"ק מ"הנחה" שרשם מדרוש שאמר כ"ק אדמו"ר הזקן בשנת תקס"ו, בשעה שהי' בן 16 שנים.

36. הנחות דרושי רבנו הזקן, משנת תקס"ו, כתי"ק 1116.

במשך השנים הרבה לכתוב ביאורי חסידות ותשובות וחיידושים בהלכה, בריבוי עצום. אחד מחיבוריו הראשונים הוא שרש מצות התפלה, המוצג לפנינו.

37. כתי"ק שרש מצות התפלה 82.

כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" לא הדפיס את חבוריו בעצמו. מיד בתחלת נשיאותו התחיל לאסוף כתבי דרושיו של כ"ק אדמו"ר הזקן, ומתוכם ערך לדפוס מבחר דרושים על סדר הפרשיות, בספרים "תורה אור", ו"לקוטי תורה". לפנינו מוצג כרך הגהותיו שרשם לדרושים אלו, ובנדפס הם באים בתוך הדרושים, בין חצאי עיגול.

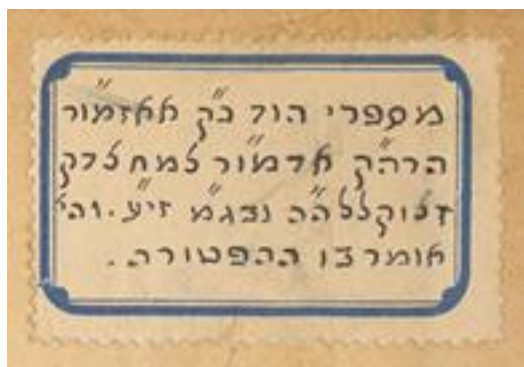
38. כתי"ק הגהותיו ללקו"ת.

בשבתות הי' כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" עולה למפטיר, ואת ההפטרה הי' אומר מתוך תנ"ך מדוייק, שמצויינים בו מקומות תחלת וסוף ההפטרות. על הגליון רשם את מנהגינו באמירת ההפטרות. כמו כן ציין בכמה מקומות, טעויות הדפוס ודיוקי נוסח המסורה שבתנ"ך.

בדף הראשון של הספר רשום בכתי"ק אדמו"ר מוהרש"ב ני"ע: "כי בשפתי ישנים וז"ל תנ"ך מוגה מאד ומדוייק על ידי כמה וכמה חכמי ישראל וחכמי נוצרים ולא נמצא בו טעות כלל ובגליון פ"י קצת מלות בלשון רומא נדפס יפה מאד, דפוס אמשטרדם תזכ"ה".

על כריכת התנ"ך מבפנים ישנה מדבקה, שעליה כותב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ני"ע: "מספרי הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק אדמו"ר צמח צדק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, והי' אומר בו ההפטרה".

39. תנ"ך בכרך אחד, אמ"ד תכ"ז.

גם מוצגות לפנינו :

40. תשובה, בכתב יד קדשו.

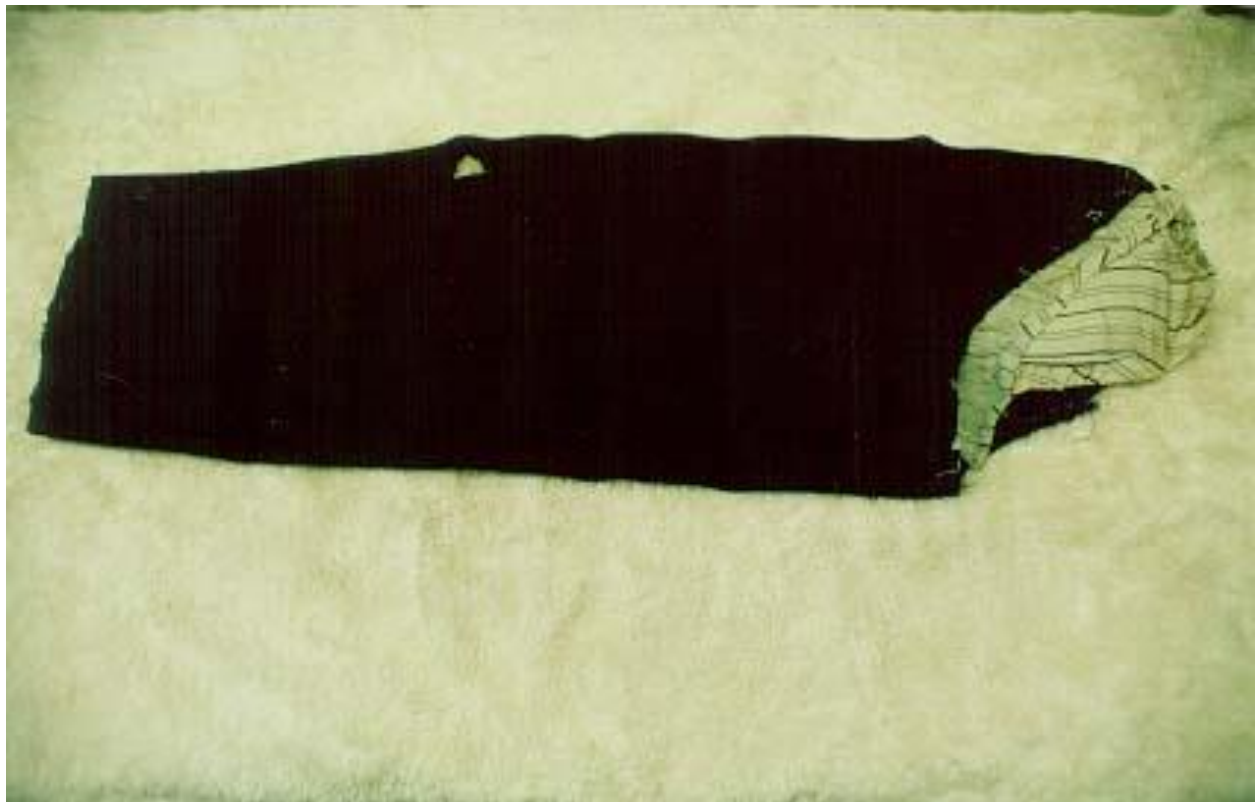
41. שרוול הקאפאטא שלו, שנתחלק, כנראה, על ידי בניו.

על פי הציור שלפנינו, עיבדו אחר כך תמונות שונות, שנדפסו במהדורות שונות. בספריה ישנם 7 תמונות שנדפסו במשך השנים, ורובן בנויות על הציור שלפנינו.

42. ציור תואר פניו הק', שהיתה תלויה אצל בני ונכדי רבינו.

ההדפסה הראשונה היא משנת תרמ"ז, בליטוגרפיה של נ. מץ. בכיתוב שתחת הציור, בלה"ק: "לזכר עולם יהיה צדיק, תמונת הרב הצדיק הגאון מו"ה מנחם מענדל מליובאוויטש זצ"ל". וברוסית: "פורטרעט ליובאוויטשסקאווא ראווין מענדל שניאורסאהן". אישור הצנזור אוקטובר 30 1886, ווילנא. ע"י נ. מץ [חלק מהכיתוב נחתך, ולא ברור].

43. ההדפסה הראשונה של עיבוד התמונה הזאת.

כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע

רבי שמואל מליובאוויטש

מעטים היו כותבי ה"נחות" של הדרושים שהיה רבינו אומר כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק", שהרי הוא עצמו היה רגיל לרשום את תוכן הדרושים.

מכל מקום היו כמה "חוזרים" שהיו חוזרים בעל פה את הדרושים הנאמרים, ואף רושמים בכתב ה"נחות" של הדרושים הללו. חלקם בכת"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, וחלקם בכת"י "חוזרים" אחרים, שאחר כך עבר עליהם כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, ולפעמים הי' מוסיף עליהם הגהות על הגליון. מתוכם מוצג לפנינו:

44. הנחות שכתב מדרושי אביו אדמו"ר הצמח צדק בשנת תרי"ד, כתי"ק 1117.

כן מוצגים לפנינו:

45. דרושי שנת תרמ"א, כתי"ק 1130.

46. שאלות ותשובות שלו, כתי"ק 1041.

47. שתי אגרות כתי"ק.

בארכיון הספרייה שמור ארנקו של כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, שרשום עליו בכת"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע: "תכריך עור זה, בשביל החזקת ניירות, הוא מעזבונו של הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר מוהר"ש זצוקלה"ה נב"מ ז"ע, אשר קבלתיו במתנה מאת כבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה נ"ע ז"ע בחורף שנת תרמ"ח".

48. ארנק של כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע.

גם מוצגים לפנינו:

49. מגלת אסתר שנכתבה על ידו.

50. שטר מכירת החמץ שלו, בחתימת ידו הקדושה.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

רבי שלום דובער מליובאוויטש

התמונה היחידה של דיוקן פני קדשו, היא משנת תרע"ח, אחרי כיבוש רוסיה על ידי הבולשביקים. חששו אז שיהי' הכרח להגר מרוסיה, ולצורך הפספורט, הרשה לצלם את דיוקן פני קדשו, יושב על כסאו בחדר היחידות שלו ברוסטוב.

51. תואר פני קדשו.

כבר בגיל 15, התחיל לכתוב "הנחות" מהמאמרים שהי' אומר אביו כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע. אחד מכרכי "הנחות" אלו מוצג לפנינו.

52. הנחות כתי"ק, מדרושי אביו כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע.

באופן רשמי לא קיבל כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע את הנשיאות עד לשנת תרנ"ד. אמנם מיד אחרי הסתלקות כ"ק אביו אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, בשנת תרמ"ג, התחיל לאמר ולכתוב דרושי דא"ח. מוצג לפנינו כרך דרושי שרשם בשנה הראשונה – תרמ"ג.

53. דף מכרך דרושיו משנת תרמ"ג.

וכן דף מדרושי שרשם בשנה האחרונה – תר"פ.

54. דף מכרך דרושיו משנת תר"פ.

בתקופת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע אי אפשר היה להדפיס ספרי יהדות ברוסיה, בלי רשיון מיוחד מהצנזורה, ורק בבית הדפוס שבפיקוחם, שהתקיים בוויילנא. לכן לא הדפיס את הדרושים שהי' כותב ואומר במשך עשרות שנות נשיאותו. דרושיו היו מועתקים בעותקים רבים, או משוכפלים במימיוגרף. לפנינו מוצגות שתי הוצאות של כרך דרושי תרס"ו. אחד מהם מתוך כתב ידו של החסיד המפורסם ר' זלמן אידל זיסלין.

55. כרך דרושי תרס"ו, מימיוגרף.

גם מוצג לפנינו הפספורט שלו, הפנים-רוסי. רשומות בו נסיעותיו בתוך רוסיה, משנת תרס"ג ואילך.

56. פספורט שלו.

התנאים שלו נכתבו בי' סיון תרכ"ה, בהיות כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בן ארבע וחצי שנים, וכעשרה חדשים לפני הסתלקות כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" (י"ג ניסן תרכ"ו).
כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" כתב את השורה הראשונה: "למז"ט כו". ומעבר לדף הוסיף: "גם אני מתחייב ... נאום מנחם מענדל".

57. שטר התנאים שלו.

מצורף לו גם, תיאור השטר, בכת"ק של הרבי.

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע

רבי יוסף יצחק מליובאוויטש

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע הי' מוסר לדפוס את דרושיו ושיחותיו, יותר מכל האדמו"רים שלפניו. בתקופה הראשונה לנשיאותו, בעיקר בתקופת רוסיה, עד שנת תרפ"ח, הי' מוסרם לשיכפול במימיוגרף, ובשנים הבאות הי' מוסרם לדפוס.

מתוכם מוצג כך מאמריו מתקופת רוסיה, משוכפל במימיוגרף.

58. מאמר משנת תרפ"ג שהתפרסם בשעתו במימיוגרף.

את המאמרים הי' מדפיס בסדרת "קונטרסים", ואת השיחות בסדרת "לקוטי דבורים". מתוכם מוצגות לפנינו, דוגמה אחת מקונטרס מאמרים, ודוגמה אחת מקונטרס לקוטי דבורים. שניהם מתקופת ריגא (תרפ"ח-תרצ"ג).

59. קונטרס מאמרים שנדפס בריגא.

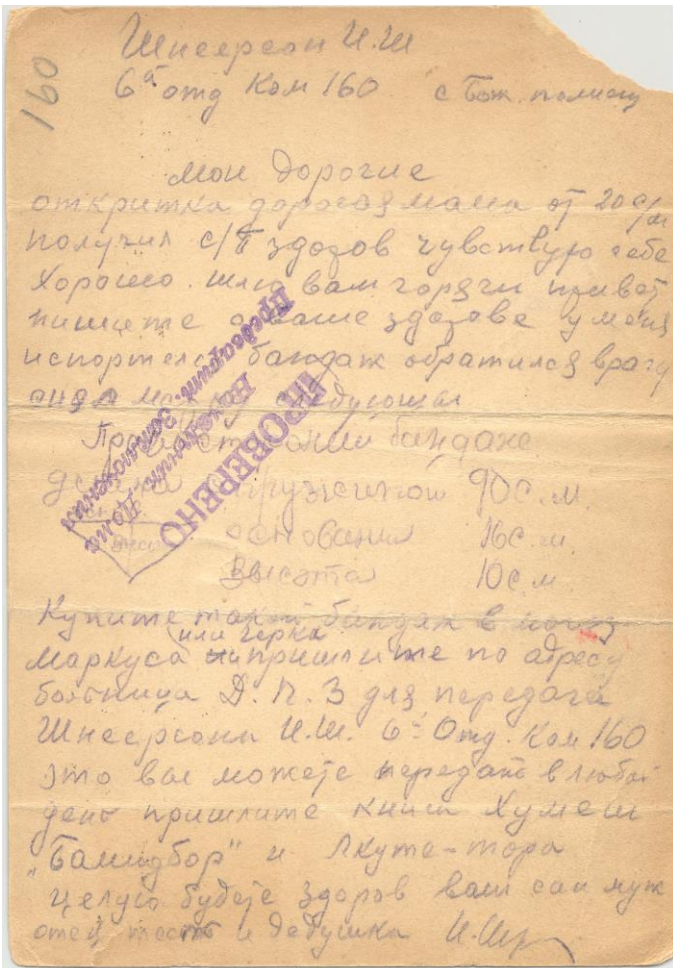
60. קונטרס "לקוטי דבורים" שנדפס בריגא.

כמו כן מוצגים לפנינו:

61. ה"ספודיק" שלו.

62. תמונתו, יושב עם ה"ספודיק" על ראשו הקדוש.

63. הכובע שלו.

לרגל מצב בריאותו לא הי' יכול לנסוע לבית המשפט לסדר את הנ"ירות. אמנם לכבודו באו השופטים לביתו, לחדר היחידות, להחתימו ולתת לו את נ"ירות האזרחות.

64. נ"ירות האזרחות האמריקאית שלו.

בעצם ימי שבתו בתא מאסרו, בקיץ תרפ"ז, הרשו לו לכתוב גלויה אחת לביתו, ברוסית, אחרי שעברה את בקורת הצנזורה.

65. גלויה שכתב לביתו מתא המאסר, בקיץ תרפ"ז.

כן מוצגת לפנינו:

66. הקערה (טס של כסף) שעליה היה עורך את ה"סדר".

וכפי שכותב הרבי ב"לקוטי טעמים ומנהגים": "בבית הרב מסדרין המצות על מפה, ולא על קערה. מלבד האדמו"ר המסדר המצות על טס של כסף.

הרבי

הספרים הראשונים שערך והדפיס, בשנים הראשונות להגעתו לני. כאשר כ"ק חותנו אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, מינה אותו לעמוד בראש המוסדות מחנה ישראל, מרכז לענייני חנוך, וקה"ת.

67. **לוח שנת ה'תש"ג, עם אוצר ידיעות, דינים ומנהגים לתלמיד הצעיר באנגלית.**

שהוא ספרו הראשון שמסר לדפוס, באנגלית, בארה"ב.

68. **לוח היום יום, קה"ת תש"ג.**

69. **הגדה של פסח עם לקוטי מנהגים וטעמים, קה"ת תש"ו.**

כמו כן מוצגים לפנינו:

70. **תמונתו בהגיעו לגיל 3, לפני התספורת.**

71. **תמונתו מתקופת החתונה.**

בכ"ב שבט תרפ"ח, כתב הרבי תשובה לגאון הרוגוטשובי. בכ"ד שבט השיבו. ובכ"א אדר השיבו רבינו שוב.

72. **תשובת הגאון הרוגוטשובי לרבי, ומענה הרבי אליו.**

הועתקו על ידי רבינו, ונדפסו ברשימותיו (חוב' לג).

73. **השופרות שהי' תוקע בהם, ושהי' מחזיק אצלו בעת התקיעות.**

אחדים מהספרים שקיבל דרשה געשאנק לחתונתו, לקחם אתו עמו בכל התקופות, ווארשא, ריגא, ברלין, פריז, ווישי, מרסיי, ועד להצלתו מידי הנאצים והגעתו לני.

74. **ספר "אור המאיר", שקיבל בחתונתו, עם הקדשה מהמחבר.**

75. **ספר "אור שמח", שקיבל בחתונתו, עם חתימה ותאריך בכתי"ק.**

בפנה מיוחדת מוצגים, ה"סטענדערס" הראשונים של הרבי.

76. ה"עמודים" הראשונים שהרבי היה מתפלל אצלם בשנים הראשונות לנשיאותו.

(א) התפלל אצלו בשנים תשי"א-תשט"ו לערך.

מיד כשקיבל הרבי את הנשיאות, לא רצה לשבת אצל סטענדער מיוחד, בנפרד מהחסידים. בסוף הסכים שיעשו לו סטענדער פשוט וקטן, שעליו התפלל בשנים הראשונות לנשיאותו; אף שהי' קטן מדאי, ולא נוח כל כך.

(ב) התפלל אצלו לערך משנת תשט"ז ואילך.

לערך בשנת תשט"ז בנו לו סטענדער גבוה יותר, שיהי' נוח יותר. ועם דלתון מיוחד, שיוכל להיפתח, ולהניח עליו את הסדור בעת התפלה.

(ג) נוצר בבית הספר למלאכה בכפר חב"ד, בשנת תשכ"ב. ונשלח לרבי עם מטוס ה"צ'רט", שנסעו בו החסידים לרבי, לחודש תשרי תשכ"ג.

ה"עמוד" הוגש לרבי בעת ההתוועדות המיוחדת שערך הרבי לכבוד האורחים, באור לערב ר"ה תשכ"ג. הרבי אמר אז שיחה מיוחדת, בה ביאר את מעלת העמוד שהובא, וסיפר וביאר את הסיפור הידוע, ששאל הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי את הוד כ"ק אביו רבינו הגדול במה התפלל בר"ה, ויענהו מיט דעם שטענדער, כי הכל אלקות והוא לבדו הוא ואין זולתו.

רבי לוי יצחק שניאורסאהן

הגאון החסיד המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן, רבה של יקטרינוסלב, אביו של הרבי. רוב כתביו שכתב בנגלה בחסידות ובקבלה בהיותו ביקטרינוסלב נאבדו.

נשאר לפליטה מה שכתב על גליונות הספרים האחדים שהיו בידו בגלותו (שנשלח על ידי הממשל הקומוניסטי, כעונש על תעסוקתו בהרבצת הדת), בשנים תרצ"ט-תש"ד.

77. חלקי הזהר עם הגהותיו על הגליון, כתי"ק.

גם שרדו המכתבים והקונטרסים ששלח אל בנו כ"ק אדמו"ר זי"ע, עם ביאור החסידות והקבלה.

78. רשימות בקבלה וחסידות שהי' כותב אל כ"ק בנו – הרבי.

את ספר התהלים שלפנינו, שלחה הרבנית חנה, אם כ"ק אדמו"ר זי"ע, אל כבוד בעלה הרה"ג הרה"ח והמקובל וכו' מוהר"ר לוי יצחק ז"ל, למקום גלותו בכפר טשילי אשר במדינת קאזאחסטאן. ובו הי' אומר תמיד תהלים, מתוך בכיות גדולות, הן במקום גלותו, והן אחר שניתן לו הרשיון לעבור לעיר אלמא-אטא, ועד ליום פטירתו שם, בכי מנ"א תש"ד.

אחר כך החזיקה אותו הרבנית חנה, ואמרה מתוכו תהלים, והביאה אותו אתה עמה, ביציאתה מרוסיה, ובהגיעה לנ"י. ועד ליום פטירתה בו' תשרי תשכ"ה.

בדף המגן הקדמי של התהלים רשמה לזכרון את פרשת דבר התהלים הזה.

79. תהלים שהי' אומר בו בתקופת גלותו.

80. מכתב כתב יד קדשו, בחתימתו והחותמת שלו.

גדולי חסידות חב"ד

אחיו של רבינו (הזקן), האחד המיוחד הוא הרב הגדול בישראל ירא וחרד לדבר ה' מוהר"ר יהודה ליב מייאנאוויטש זצלה"ה (מהרי"ל) בעל השארית יהודה, הי' בן משק ביתו של רבינו, ורוב עניני רבינו היו נחתכים על פיו. הוא כתב דרושי התורה אור רובם, ועוד הרבה דרושים בלשונו הזהב של רבינו, ורבינו בכבודו ובעצמו הגיהם, והעיד שרשימותיו מכוונים מאד ממש כמו שנאמרו.
מתוך כתביו, מוצגת לפנינו:

81. תשובה, כתי"ק מהרי"ל, אחיו של רבנו הזקן.

ידועים לנו הסכמתו של מהרי"ל לסיפורו של אחיו רבינו הזקן, הוצאות תקפ"ב, ולר"ף הוצאת קאפוסט תקע"ח. לפנינו הסכמה נוספת, שכתב על תהלים נדיר, עם ליקוט פירושים, וליקוט מהזהר: "גוף הספר ודאי אינו צריך הסכמה וחיזוק ממני, וגם איסור השגת גבול גלוי וידוע כל, רק לאפושי גברא קאתינא, להיות סניף לעושי ומחזיקי בתורת ה'".

82. הסכמת מהרי"ל לתהלים, [שקלוב] תקע"ו.

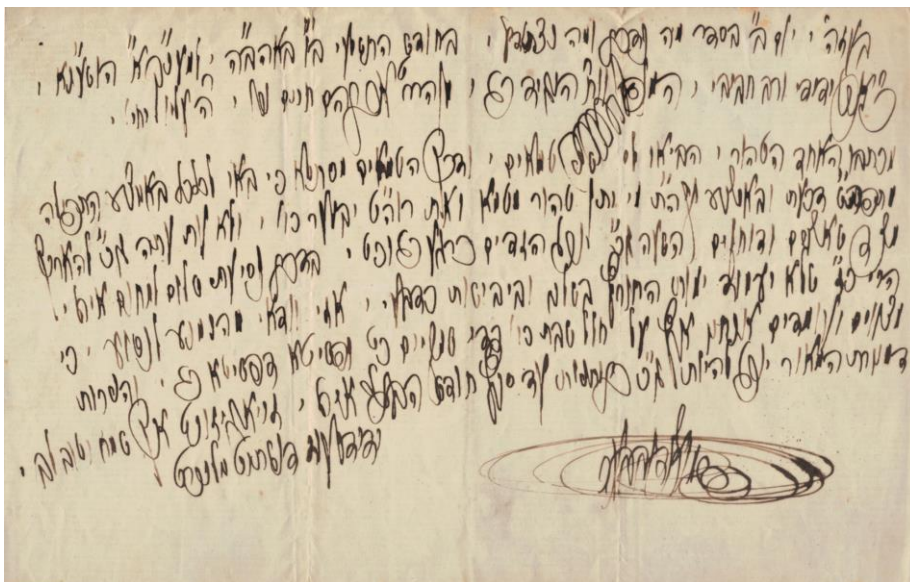
אחד מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצמח צדק, הי' הגאון החסיד רבי יצחק אייזיק אבד"ק האמיל.
מלבד תשובותיו בהלכה, שנדפסו בתוך ספר "תולדות יצחק אייזיק", הרבה לכתוב ביאורים בחסידות. מהם נדפסו כמה ספרים.
מתוכם מוצג לפנינו:

83. דרוש כתי"ק רבי יצחק אייזיק מהאמיל, כת"י 652.

אחד מגדולי חסידי אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצמח צדק, הי' הגאון החסיד רבי הלל מפאריטש.
מלבד תשובותיו בהלכה, הרבה לכתוב "הנחות" וביאורים לדברי חסידות של רבותינו. מהם נדפסו כמה ספרים.
מתוכם מוצג לפנינו:

84. כרך דרושי כתי"ק רבי הלל מפאריטש, כת"י 1046.

*

כמו כן מוצגים לפנינו שני מכתבים מגדולי המשפיעים בחב"ד:

85. מכתב ר' חנוך הענדל קוגל, משפיע הראשון דישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש.

86. מכתב החסיד רבי שמואל דובער מבוריסוב (מהרשד"מ).

גדולי האדמו"רים

את המקל שלפנינו שלח ר' שמואל אבא שפירא, אל הרבי, בשנת תשי"ז, ובמכתבו סיפר אודותיו: "היום הפליג ... ויתכבד למסור לכ"ק את ה"מקל" – השריד האחרון של משפחתנו שנשאר, אחרי ה"גזילות" של הבולשביקים והיטלר, ואני שמח מאוד על הזכות שהיתה לי, ושכל הדברים החשובים הללו באו למקום הנכון. לרבי פנחס זצ"ל (אחד מהאחים "דיא געשמיסענע") היה בן-יחיד רבי העשל זצ"ל ובת יחידה טריינה ז"ל, היא כלתו של בנו (או נכדו) של הרב לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, והמקל הזה נפל בחלקו בירושה לבעלה. היא נסעה למוסקבא לבית-האסורים של האחים (רבי פנחס ורבי שמואל אבא ז"ל) והמקל אתה. ביום אחד, בעת גשם-שוטף ובוץ ברחובות, היא שברה את המקל. אחד מהנסיכים הפולנים שעזרו לנו תקן את המקל ועשו ידית חדשה הנמצאת כעת".

87. מקל נועם של רבי לוי יצחק מברדיטשוב, והאחים מסלאוויטא

88. מכתב הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטבסק.

ובשולי הגליון, שורה שהוסיף הרה"ק רבי אברהם מקאליסק.

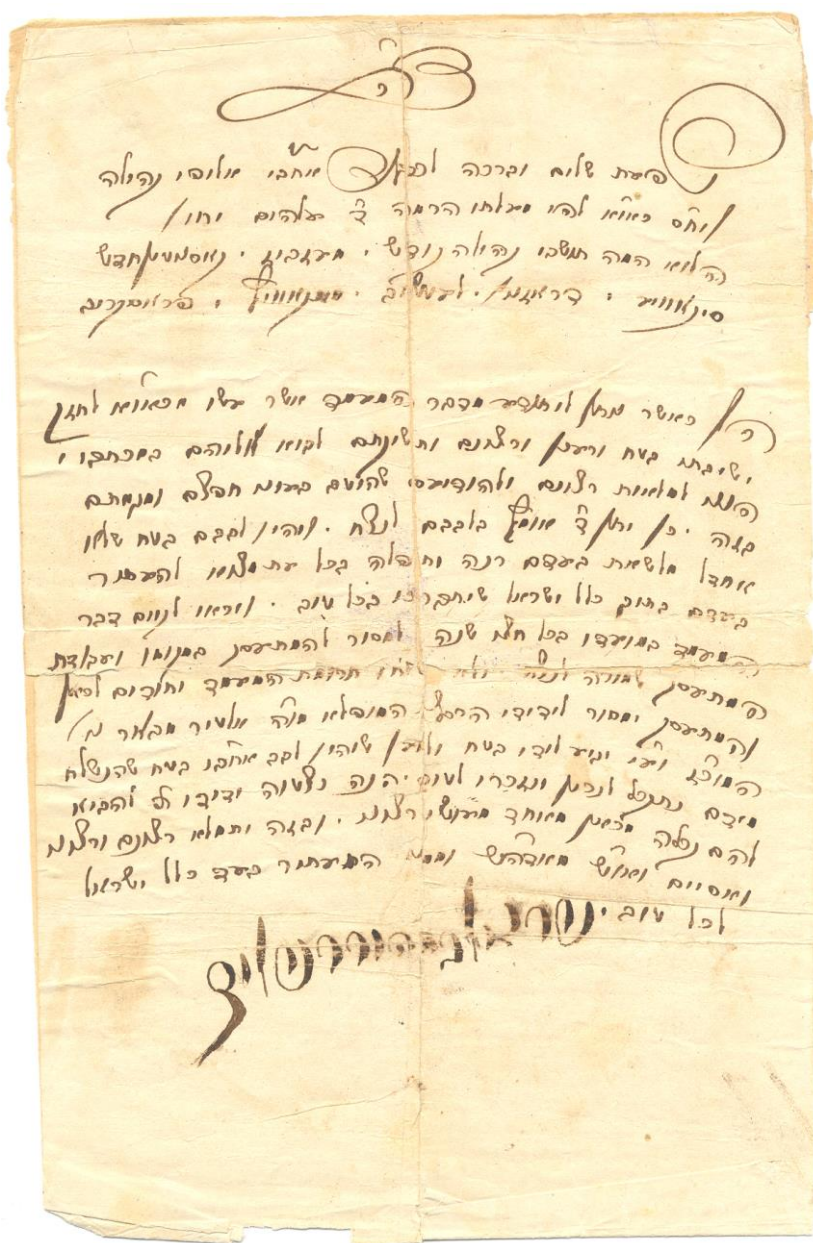
89. מכתב אדמו"ר רבי ישראל מרוזין.

90. מכתב בנו אדמו"ר רבי אברהם יעקב מסדיגורא.

91. מכתב בנו אדמו"ר רבי דוד משה מטשורטקוב.

92. מכתב בנו אדמו"ר רבי מרדכי פייוויש מהוסיאטין.

93. מכתב הרה"ק בעל חדושי הרי"ם, רבי יצחק מאיר אלטר מגור.

גדולי המקובלים

ספר הבהיר נחשב לספר הראשון בתורת הקבלה, ומיוחס לרבי נחוניא בן הקנה. בארכיון הספרייה שמור העתק עתיק, על קלף. נעתק על ידי: שלמה ידידיה הכותב.

94. ספר הבהיר, כתב יד, על קלף.

הרמ"ק חיבר חיבורים רבים: פרדס רמונים; שעור קומה; פלח הרימון; אילמה רבתי; תומר דבורה; אור נערב; גירושין; זבחי שלמים; תפלה למשה; עבודה תמה; פירוש עבודת יום הכפורים ועוד. חיבורו הכולל והגדול ביותר הוא פירוש "אור יקר" על כל חלקי הזהר, המוצג לפנינו.

95. אור יקר להרמ"ק – כתב-יד-קודש.

סדרת ה"שמונה שערים" של רבינו חיים ויטאל, בעצם כתיבת יד בנו רבי שמואל ויטאל. כל אחד מהכרכים הנזכרים נחתם בחותמות: "ש.מ. חי גאגין ירושלים"; (ובנו) "הצב"י יצחק גאגין הי"ו איש ירושלים", ומסדרת הכרכים הזאת ה"ל הרב שלום משה גאגין כמה חלקים בהוצאתם הראשונה, בירושלים, משנת תר"י ואילך.

את השמונה שערים האלו, כתי"ק הר"ש ויטאל, מזכיר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ברשימת המאסר שלו, בספרו אודות החיפוש שעשו בביתו לפני המאסר: "את מגדלי הכתבי קודש כ"ק אבותנו רבותנו הק' גם לא פתחו, רק התענינו לדעת כתבי יד מי המה ... רק אחד הארונות כתבי יד עתיקים, כמו ... השמונה שערים כתי"ק הר"ש ויטאל ז"ל ועוד ספרים כתובים על קלף ... בכל אלו התענינו ביותר, אבל גם זה רק דרך מעביר".

96. שמונה שערים לרבינו חיים ויטאל.